

# Odprava neenakosti med spoloma v starosti:

*Smernice za oblikovanje razvojne politike EU*

**HelpAge  
International**

**globalna mreža**



## Vsebina

- 1 Uvod
- 2 Vplivi diskriminacije zaradi spola v starosti
- 3 Spol in starost v zunanjih politikah EU
- 4 Zaključki in priporočila

## Ključna sporočila

- Diskriminacija zaradi spola se pogosto križa z diskriminacijo zaradi starosti, zaradi česar nastajajo nove, posebne oblike diskriminacije pri starejših ljudeh.
- Diskriminacija zaradi spola se pri ljudeh kopiči vse življenje in v starosti pogosto vodi k akutni marginalizaciji.
- Izzivi s področja človekovih pravic, s katerimi se soočajo zlasti starejše ženske, so izjemno zapleteni in zahtevajo posebno pozornost in predanost.
- Evropska unija (EU) je oblikovala trdne politične zaveze na področju enakosti spolov in pravic deklet in žensk vseh starosti pri njenem razvojnem sodelovanju. Za uspešno izpolnjevanje teh zavez mora sedaj zagotoviti, da jih bo v celoti izvajala in se zanje zavzemala v relevantnih mednarodnih procesih.

## Uvod

Pomen doseganja enakosti med spoloma in krepitev vloge žensk je jasno prepoznan, tako v EU kot v sklopu globalnega razvojnega sodelovanja. Vendar pa so pri tem delu pogosto spregledane pravice starejših ljudi, kljub hitremu staranju globalnega prebivalstva. Namreč, do leta 2030 bo število oseb, starih 60 ali več, predvidoma preseglo 1,4 milijarde oziroma 16,5 odstotkov svetovne populacije.<sup>1</sup>

Ženske, stare 50 let ali več, so redno prezrte pri zbiranju podatkov, hkrati pa predstavljajo 24 odstotkov vseh žensk na svetu. Starejših žensk je več kot starejših moških, z leti pa se njihov delež v celotnem prebivalstvu še povečuje.<sup>2</sup> Bolj verjetno je tudi, da bodo starejše ženske živele same in v revščini.<sup>3</sup>



Financira  
Evropska unija

Odgovornost za vsebino tega dokumenta nosi izključno organizacija HelpAge International, ki na noben način ne odraža stališč Evropske unije.

Z vidika človekovih pravic in v okviru tega dramatičnega demografskega trenda, je razumevanje neenakosti med spoloma med starejšimi ljudmi bistvenega pomena za zagotavljanje učinkovite enakosti med spoloma in izvajanje ukrepov krepite vloga žensk v sklopu razvojnih prizadevanj. Poročilo mreže nepovezanih podružnic organizacije HelpAge iz EU pojasnjuje naravo neenakosti med spoloma v starosti ter ovrednoti uspešnost razvojnih in zunanjih politik EU, ki se trenutno spopadajo z izzivi, povezanimi z enakostjo med spoloma in krepitvijo vloge žensk. Ponuja priporočila za izvajanje teh politik, in sicer tako, da bodo koristile vsem starejšim ljudem.

## Vplivi diskriminacije zaradi spola v starosti

Diskriminacija zaradi spola se pogosto križa z diskriminacijo na osnovi drugih značilnosti, kot so starost, zmožnosti, zakonski stan, rasa, spolna usmerjenost, družbeni sloj in status. Mešanica diskriminacije zaradi spola in starosti vodi do izpostavljenosti novim in posebnim oblikam diskriminacije pri starejših ljudeh, ki povečujejo neenakost med spoloma.

Na primer, starejše ženske so lahko še posebej ranljive na področju izgube virov za preživetje zaradi nižjega statusa, pomanjkljivega poznavanja svojih pravic in lokalne zakonodaje, ki jim preprečuje dedovanje premoženja.<sup>4</sup> Delodajalci pogosto menijo, da vlaganje v starejše ženske, z vidika izobraževanja in poklicnega izobraževanja, ni donosno. Starejše ženske nimajo enakih priložnosti za izobraževanje, na primer se naučiti uporabljati informacijske tehnologije.<sup>5</sup> Pri zagotavljanju finančnih storitev, odsotnost informacij na podlagi katerih je mogoče sprejemati odločitve glede kreditiranja in zavarovanja, lahko vodi do tega, da se ponudniki pogosto zanašajo na starost kot nadomestni dejavnik tveganja. Poročali so o »starostnih kapicah«, ki so lahko zelo nizke, celo zgolj 55 let, s čimer so ženske nesorazmerno prikrajšane, saj v povprečju živijo dlje kot moški.<sup>6</sup>



Gacheru Maina/HelpAge International

### Sanje o izobrazbi

»Neke noči sem sanjala, da si želim nadaljnje izobraževanje. V sanjah se je moj robček razprl in pojavil se je ključ. To je bil ključ do mojih sanj.

Hotela sem iti od začetka, od prvega razreda. Nekateri ljudje so se smejali ob pogledu name, ko sem obiskovala šolo. A sedaj se ljudje brigajo zase.

Če bi hodila v šolo, ko sem bila mlajša, bi dosegla veliko. V moji družini so bili zgolj bratje tisti, ki so bili deležni izobraževanja.«

**Herin, 65, Kenya**

1. UNDESA Population Division, *World Population Prospects: The 2015 Revision*, DVD izdaja, 2015

2. UNDESA Population Division

3. UNDESA Statistics Division, *The World's Women 2015: Trends and Statistics*, New York, 2015

4. Saadia Z, 'Women and Ageing', in World Economic Forum, *Global Population Ageing: Peril or Promise?*, 2012, 3. poglavje, str.24

5. General recommendation No. 27 on older women and protection of their human rights, CEDAW, 2010

6. Center for Financial Inclusion at Accion and HelpAge International, *Aging and Financial Inclusion: An Opportunity*, Washington DC, Center for Financial Inclusion at Accion and London, HelpAge International, 2014

7. Albone R, *Older people count: Making data fit for purpose*, Global AgeWatch policy brief 4, London, HelpAge International, 2014

8. Crespo E, 'Binomio envejecimiento y masculinidad', Fundación Colectivo para el Envejecimiento Activo Bolivia, 2014 (neobjavljeno)

Mnoge raziskave, ki temeljijo na prebivalstvu, kot na primer Demografske in zdravstvene študije, zbirajo podatke zgolj o ljudeh, starih od 15 do 49 let. V primerih, kjer so zbrani podatki o starejših starostnih skupinah, so le-ti redko razčlenjeni in analizirani, kot je storjeno pri mlajših starostnih skupinah.<sup>7</sup> Na primer, mnoge raziskave o nasilju nad ženskami ne zbirajo podatkov za ženske, ki so stare 50 let ali več. To pomeni, da se okoli ene tretjine življenja ženske sploh ne upošteva.

Moški se v starosti lahko soočajo z izzivi povezanimi s spolom. Na primer, moški, ki so izpolnili svojo tradicionalno vlogo glede na spol, in sicer kot glavni prinašalci dohodka, lahko izgubijo svoj status in se soočijo z občutkom izoliranosti in nemoči, ko prehajajo iz dela v pokoj. Pogovori z upokojenimi moškimi v Boliviji so pokazali, da je izguba njihove vloge prinašalca dohodka družine izrazito destabilizacijska izkušnja, ki vpliva na spremembe pri samopodobi in samospoštovanju.<sup>8</sup>

Vplivi pogoste ali ponavljajoče spolne diskriminacije se kopičijo skozi vse življenje in imajo v starosti pogosto uničujoče posledice. Na primer, dejstvo, da imajo ženske pogosto slabši dostop do plačanega dela, prejemajo nižjo plačo in pogosteje delajo v

neformalnem sektorju, pomeni, da imajo manj možnosti za prispevanje v pokojninski sistem.<sup>9</sup> Posledično, obstajajo velike razlike med spoloma z vidika pokojninskega prihodka, največji primanjkljaj pa je mogoče zaznati pri ženskah z otroki.<sup>10</sup>

Vdove so lahko še posebej marginalizirana skupina. V svetovnem merilu je zgolj 43 odstotkov žensk, starih 60 let ali več, poročenih, v primerjavi z 79 odstotki starejših moških.<sup>11</sup> Tako visok delež vdov je posledica dejstva, da je veliko žensk tradicionalno poročenih ali prisiljenih v poroke s starejšimi moškimi. Hkrati pa se ponovno poroči veliko več vdovcev kot vdov.<sup>12</sup> V mnogih državah, se zaradi ekonomske odvisnosti žensk od svojih mož, velik delež starejših vdov sooča s pomanjkanjem virov, grozi jim tudi tveganje za osamitev in revščino.<sup>13</sup>

## Varovanje starejših žensk v Tanzaniji

Z novim projektom v Tanzaniji se poskuša zaščititi starejše ženske pred uboji in nasiljem, povezanimi s čarovništvom. Projekt, ki ga podpira EU, izvaja pa ga organizacija HelpAge International, združuje vrsto zainteresiranih strani na lokalni in državni ravni. Vključuje usposabljanje starejših žensk – aktivistk, z namenom ozaveščanja o pravicah starejših žensk in sodelovanja z lokalnimi oblastmi, člani skupnosti in civilno družbo pri spreminjanju negativnega odnosa, vedenja in praks.

9. Kidd S, 'Equal pensions, equal rights: achieving universal pension coverage for older women and men in developing countries', *Gender & Development* 17:3, 2009, str.377-388

10. UN Women, *Transforming economies, realizing rights, Progress of the World's Women 2015-2016*, New York, UN Women, 2015

11. Svetovni gospodarski forum, *Global Population Ageing: Peril or Promise?*, 3. poglavje (Women and Ageing, Saadia Zahidi), str. 24, 2012

12. Svetovni gospodarski forum, *Global Population Ageing: Peril or Promise?*

13. Svetovni gospodarski forum, *Global Population Ageing: Peril or Promise?*

14. 2., 3. In 21 (1) člen Pogodbe o Evropski uniji in 8. člen Pogodbe o delovanju Evropske unije

15. 23. člen Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (2000/C 364/01), the Strategija za enakost žensk in moških za obdobje 2010-2015 (COM(2010) 491 končni), skupni delovni dokument Evropske komisije in Evropske službe za zunanje delovanje, *Gender Equality and Women's Empowerment: Transforming the Lives of Girls and Women through EU External Relations 2016-2020*, september 2015 (SWD (2015) 182 končni), Sklepi sveta akcijskega programa o človekovih pravicah in demokraciji za obdobje 2015 - 2019, Svet Evropske unije, 20. julij, 2015

16. Evropska komisija in Evropska služba za zunanje delovanje, skupni delovni dokument, *Gender Equality and Women's Empowerment: Transforming the Lives of Girls and Women through EU External Relations 2016-2020*, september 2015 in Sklepi sveta o akcijskem programu o enakosti spolov za obdobje 2016-2020, 26. oktober, 2015

17. Komisija ZN za status žensk, Poročilo 57. srečanja, 4. do 15. marec, 2013, Ekonomsko-socialni svet

18. Sklepi sveta o akcijskem programu o človekovih pravicah in demokraciji za obdobje 2015 - 2019, Svet Evropske unije, 20. julij, 2015

19. Sklepi sveta o akcijskem programu o človekovih pravicah in demokraciji za obdobje 2015 - 2019

20. Komisija o položaju žensk, 59. srečanje, Older Women and Beijing 20 years on, E/CN.6/2015/NGO/258, 4. januar, 2015

21. Sporočilo Evropske komisije, *A decent life for all: from vision to collective action*, 2. junij, 2014 (str. 6,8), Sklepi sveta o preobrazbeni agendi po 2015, 16. december, 2014 (19. odstavek), Sporočilo Evropske komisije, *A Global Partnership for Poverty Eradication and Sustainable Development after 2015*, 5. februar, 2015 (str.5)

## Spol in starost v zunanjih politikah EU

Enakost med spoloma je temeljna vrednota, zabeležena v temeljnih zakonodajnih okvirih EU.<sup>14</sup> EU spodbuja načela nediskriminacije, enakosti med spoloma in krepitve vloge žensk, tako znotraj same EU kot pri zunanjih ukrepih.<sup>15</sup> Akcijski program EU o enakosti spolov za obdobje 2016-2020 (GAP) skuša doseči konkretne rezultate za dekleta in ženske vseh starosti, in sicer skozi integracijo načela enakosti med spoloma, ciljne dejavnosti in politični dialog.<sup>16</sup>

EU mreža organizacije HelpAge pozdravlja poudarek v GAP, ki se nanaša na pomen upoštevanja križanja neenakosti med spoloma z drugimi oblikami neenakosti, vključno s starostjo in invalidnostjo. V GAP je pomembno tudi dosledno opozarjanje na ženske vseh starosti, tudi v zvezi z ravno socialne zaščite in dostopa do zdravstvenega varstva. Vendar pa GAP izrecno ne prepozna specifičnih potreb starejših žensk z vidika spolnega in reproduktivnega zdravja, niti posledic za starejše ženske, ki ga imajo škodljive prakse, kot je pohabljanje ženskih spolnih organov. To so področja, ki so pogosto spregledana v razvojnih prizadevanjih in kjer so potrebna dodatna dokazila. GAP prav tako ni dosleden pri opozarjanju na ženske vseh starosti z vidika odprave vseh oblik nasilja nad dekleti in ženskami, čeprav Komisija o položaju žensk leta 2013 prepozna problem nasilja nad starejšimi ženskami, kot kritičen.<sup>17</sup>

V svojem akcijskem programu o človekovih pravicah in demokraciji za obdobje 2015-2019, se EU, pri svojih zunanjih ukrepih, izrecno zavzema za večje ozaveščanje o pravicah starejših in diskriminaciji zaradi starosti.<sup>18</sup> Prav tako se je zavezala, da bo pospešila izvajanje obveznosti povezane s pravicami žensk, zapisane v mednarodnih sporazumih in zakonodaji, vključno s Konvencijo o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (CEDAW), Deklaracijo o prebivalstvu in razvoju, sprejeto v Kairu in pekinškim izhodiščem za ukrepanje<sup>19</sup>. Vsi ti dokumenti potrjujejo in priporočajo ukrepe za boj proti diskriminaciji zaradi starosti in večkratne diskriminacije, s katero se soočajo starejše ženske. To je pomembno, glede na to, da so starejše ženske v večini držav po svetu, še vedno prezrte in zanemarjene pri izvajanju in poročanju v sklopu teh mednarodnih okvirov.<sup>20</sup>

EU je ponovno potrdila svojo podporo enakosti med spoloma in krepitvi vloge vseh žensk pri oblikovanju globalnega Programa za trajnostni razvoj do 2030. EU še naprej v celoti podpira načelo, da nobene skupine ne bodo izpustili pri izvajanju programa do 2030, s čimer so mišljeni prav starejši, kar je razvidno iz številnih prispevkov v razpravi.<sup>21</sup>



**Organizacija HelpAge International starejšim ljudem pomaga uveljavljati svoje pravice, se soočiti z diskriminacijo ter premagati revščino, in tako živeti dostojno, varno, aktivno in zdravo življenje.**

*Poročilo so pomagale oblikovati naslednje podružnice EU mreže organizacije HelpAge: Age Action Ireland, Age International, HelpAge Deutschland, HelpAge International España, Slovenska filantropija, World Granny in Život90.*

HelpAge International  
Predstavništvo EU  
Avenue D'Auderghem 22-28  
1040 Bruselj, Belgija  
Tel +32 (0)2 740 2711  
Fax +32 (0)2 740 2720  
euoffice@helpage.org

HelpAge International  
PO Box 70156  
London WC1A 9GB, UK  
Tel +44 (0)20 7278 7778  
Fax +44 (0)20 7387 6992  
hai@helpage.org

Slovenska filantropija  
Poljanska cesta 12  
1000 Ljubljana, Slovenija

Prvotno objavljeno z naslovom:  
Ending gender inequality  
in older age, Guidance for  
EU development policy

**www.helpage.org**

Registrirana dobrodelna organizacija,  
št: 288180

Pripravo poročila koordinirala: Ellen Graham,  
politični svetovalec EU, HelpAge International  
Slika na naslovnici: Jonas Wresch/  
HelpAge International

Oblikovanje: TRUE www.truedesign.co.uk

Vse pravice pridržane © HelpAge  
International 2015

Delo je zaščiteno z licenco Creative Commons  
– Priznanje avtorstva – Nekomercialno 4.0  
International <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Katerikoli del publikacije je mogoče deliti  
brez dovoljenja, in sicer za neprofitne in  
izobraževalne namene. Jasno priznajte avtorstvo  
organizacije HelpAge International ter nam  
posredujete kopijo ali povezavo do dokumenta.

ISBN 978-1-910743-11-9

Več o našem delu v EU boste  
izvedeli na: **www.helpage.org/european-union**

Naročite se na naš e-bilten:  
**www.helpage.org/newsletters**

## **Nov pristop h krepitevi humanitarne pomoči**

Organizacija DG ECHO je uvedla inovativen, na starost in spol občutljiv pristop pri nujenju humanitarne pomoči. Ugotavljajo, da vpliv kriz ni neodvisen od spola in starosti, zato je treba, če želimo, da je humanitarna pomoč učinkovita, upoštevati specifične potrebe deklic, dečkov, žensk in moških vseh starosti. Ugotavlja, da so posledice kriznih razmer različne glede na spol ali starost prizadetih. Da pa bi zagotovili učinkovito pomoč, je treba pri nujenju humanitarne pomoči upoštevati posebne potrebe deklet, dečkov, žensk in moških vseh starosti. Organizacija DG ECHO zahteva, da se to izvaja v vseh humanitarnih operacijah, ki jih financira, in sicer z vključevanjem in ciljno usmerjenimi aktivnostmi, kjer je to potrebno.

V podporo temu pristopu, je organizacija DG ECHO leta 2014 uvedla kazalnik spola in starosti, kot orodje za ocenjevanje in spremljanje občutljivosti humanitarne intervencije na dejavnika spola in starosti. To je pomemben korak naprej na področju zunanje politike EU, saj priznava, da vidika starosti ni mogoče obravnavati ločeno od spola pri ugotavljanju, izvajanju in spremljanju posredovanj.

## **Zaključki in priporočila**

**EU mreža HelpAge poziva EU, da v celoti upošteva vidik svetovnega staranja prebivalstva ter se osredotoči in pri svojem delu, ki se nanaša enakost med spoloma in krepitevi moči žensk pri zunanjem delovanju, nameni posebno in nujno pozornost diskriminaciji zaradi starosti.**

**Cilji, ki so bili zastavljeni v GAP, ponujajo priložnost za EU, da bolj vključuje starejše ljudi pri razvojnem sodelovanju ter ukrepa pri diskriminaciji zaradi spola v vseh življenjskih obdobjih.**

- Pozivamo Evropsko komisijo in Evropsko službo za zunanje delovanje, da zagotovita ustrezne zmogljivosti in sredstva za izvajanje GAP v celoti, vključno z usmerjenimi dejavnostmi, kjer je to potrebno za reševanje izzivov, ki so značilni za starostnike ali še posebej vplivajo na starejše ljudi.
- Pozivamo Evropski parlament, da pozorno spremlja izvajanje GAP in zagotovi, da je pozornost usmerjena v vsa obdobja življenja.
- Pozivamo Evropsko komisijo in države članice EU, da preučijo, kako izboljšati zmogljivosti in večjo usklajenost pri uporabi kazalnikov spola in tako v celoti zagotoviti upoštevanje vidika starosti, kar je skladno s pristopom organizacije DG ECHO, s kazalnikom za spol in starost.

**EU je ponovno potrdila zaveze v številnih ključnih mednarodnih okvirih v zvezi s pravicami žensk in je v dobrem položaju, da deluje kot močan zagovornik teh vprašanj na globalni ravni.**

- Pozivamo EU in njene države članice, naj igrajo aktivno vlogo pri spodbujanju močnejšega globalnega ukrepanja pri preprečevanju neizvajanja mednarodnih zavez glede pravic žensk, povezanih s starostjo.

**Vztrajno neizvajanje zbiranja podatkov o starosti in pomanjkanje dokazov, ki se nanašajo na vprašanja neenakosti med spoloma pri starejših ljudeh, predstavljata pomembno oviro za učinkovito izvajanje aktivnosti znotraj navedenih EU in globalnih okvirov.**

- Pozivamo EU in države članice, da:
  - zberejo in analizirajo razčlenjene podatke o spolu in starosti, ki so bistveni v vseh okoliščinah in kjer je potrebno, razširijo obseg zbiranih podatkov, da bi zagotovili zanesljive podatke za vsa življenjska obdobja;
  - upoštevajo križanje in kopičenje oblik diskriminacije pri vsebinskih analizah spola;
  - odstranijo zgornje starostne meje pri kazalnikih, vključno s kazalniki nasilja nad ženskami.